

De nieuwe colere van De Keyzer

Ik kijk in de ogen van fotograaf Carl De Keyzer, ze verschillen weinig van de mijne: ze zijn blauwgrijs, niet mis maar ook niet opmerkelijk. Maar de zijne hebben hem al prijzen in binnen- en buitenland opgeleverd: de Hasselblad Award, de Louis-Paul Boon Prijs, de Kodak Prix De La Critique, de superprestigieuze Eugene Smith Award. De Keyzer is een Bekende Vlaming van het type 2: vrij onbekend in Vlaanderen, een Naam in het buitenland. Zijn reportageboeken 'India' (1987), 'Homo Sovieticus' (1989) en 'God Inc.' (1992, over de manier waarop Amerikanen aan godsdienst doen) hebben overal deuren geopend: die van *Rolling Stone*, de *Frankfurter Allgemeine*, *The Independent*, *Life Magazine*, *GEO* en *Libération*, die van grote musea en galerieën aan beide kanten van de oceaan. Als er gens ter wereld een miljoenenblad een stuk over Amerikaanse godsdienstfanatici publiceert, staan er gegarandeerd foto's van De Keyzer bij: vaak die ene die hij in *Eureka Springs* nam, van een mollige Amerikaan die ter wille van de commercie (het reli-pretpark *Bible Land*) elke avond aan het kruis gaat hangen; of ook nog die van een groep bejaarden van de *First Presbyterian Church of Debary*, verzaligd glimlachend en voorzien van engelen-vleugeltjes.

En dan is er Magnum (niet te verwarren met de gelijknamige *frisco*). Laat om het even welke reportagefotograaf met om het even welke gewestelijke tongval het woord 'Magnum' uitspreken en het zal als 'De Hemel' klinken. Het fotobureau Magnum, indertijd opgericht door lenslegenden als Henri Cartier-Bresson en Robert Capa, staat garant voor grootse reportagekunst, en dat Magnum-stempel staat sedert 1990 op de foto's van De Keyzer. Niet slecht voor een jongen uit Kortrijk.

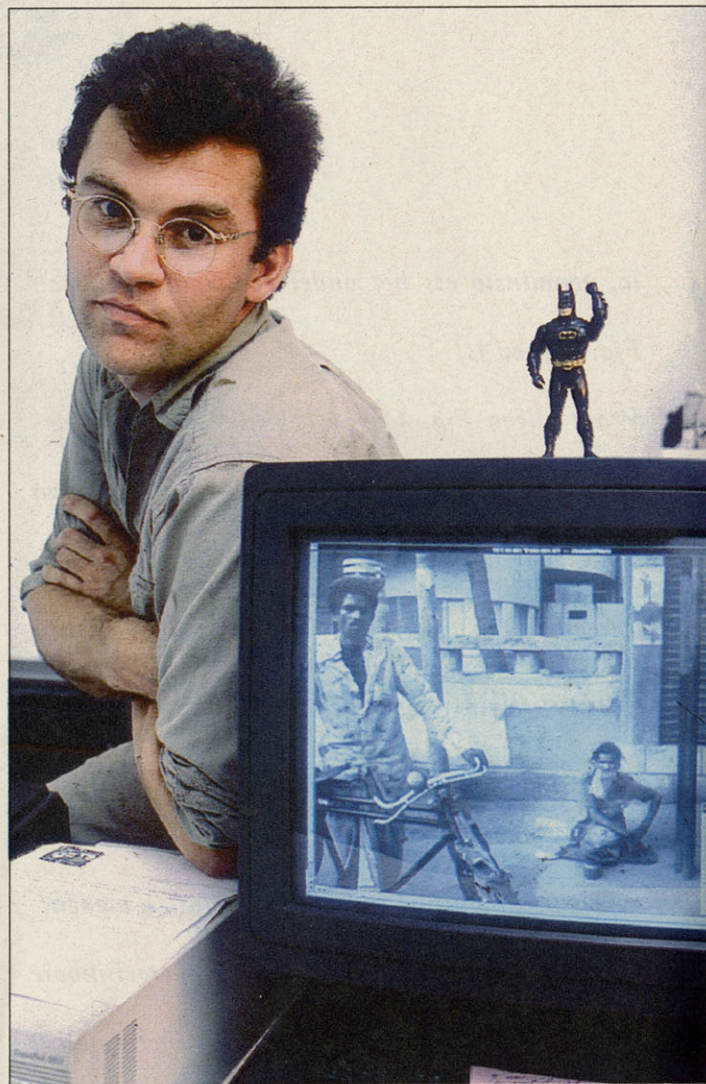
HUMO Je zit in de helft van je leven en je hebt al het dubbele verwezenlijkt van wat je ooit had durven dromen.

CARL DE KEYZER (34) « Ja, vanaf nu kan het alleen nog maar bergaf gaan (*lacht*). Op mijn éénendertigste zat ik bij Magnum, in vijf jaar tijd heb ik drie grote fotoboeken uitgebracht. Een mens durft dan wel eens zuchten en denken: *what's next?*»

HUMO We treffen je in volle midlife crisis?

CARL DE KEYZER « Ja, haha, bij mij komt dat blijkbaar vroeger dan bij anderen. Ik heb een slecht jaar achter de rug, ik heb nauwelijks echt gewerkt, ik ben gescheiden, ik heb mij vragen gesteld over hoe het nu verder moet. Ik heb natuurlijk geluk gehad in mijn leven, maar nu voel ik de druk van dat geluk: eerst was ik bij Magnum *nomi-*

nee, ik kon nog wat rondollen, experimenteren; nu moet ik mij als geassocieerd lid integreren, de belofte waarmaken, in de toekomst ook meebeslissen over het management van het bureau. Wie serieus voor Magnum werkt, krijgt ook het hele wereldgebeuren over zich heen: plotseling kan je niet meer spelen, ben je verplicht je Ernstige Vragen te stellen over de toestand in de wereld. Je werkt ook met de beste tijdschriften, de beste journalisten: je hebt dus constant het gevoel dat je zeker niet door de mand mag vallen. Tussen die grote fotografen vindt een jongen uit Kortrijk zichzelf natuurlijk een prutser, iemand die zijn onkunde handig verbergt. Na een tijd merk je weliswaar dat die grote heren ook hun gebreken hebben: je leert hun privégewoonten ken-

'ANGST IS DE DRUG'

nen, hun tics, hun onhebbelikheden. Maar toch: de druk is er. Ik heb nu nog twee jaar om mij te bewijzen als geassocieerd lid, om dan volwaardig lid te worden.»

HUMO In het Magnum-boek over Oost-Europa staat je naam klem tussen die van Henri Cartier-Bresson en Raymond De-

pardon, de allergrootsten.

CARL DE KEYZER « Vreselijk hè (*lacht*). Een alfabetisch toeval, natuurlijk, maar je voelt er toch iets bij. Trots en paniek. Om mij gerust te stellen vertellen andere Magnum-fotografen mij dat Cartier-Bresson en Depardon op hun vierendertigste nog niet zo bijster veel gepresteerd hadden.

Ik merk ook dat ik bij Magnum de enige *moderne* fotograaf ben: ik organiseer mijn werk met behulp van informatica, bijvoorbeeld, terwijl die andere fotografen zich wat dat betreft nog in de middeleeuwen bewegen. Samen met de Engelsman Martin Parr ben ik zo'n beetje de jonge punk die het oude Magnum-ideaal komt ondermijnen. Magnum, dat was: humanitaire fotografie, die - zelfs in oorlogsomstandigheden - vooral het goede in de mens naar buiten probeerde te brengen. Parr en ik staan nogal kritisch tegenover onze onderwerpen; onze foto's bevatten meer ironie en sarcasme dan die van de oude garde. In die zin zijn we vanzelfsprekend kinderen van onze tijd: we leven in een periode waarin alle grote idealen in vraag worden gesteld, waarin mensen zich - terecht - afvragen of datgene wat de media hen voorschotelen wel klopt. (*Komt op dreef*.) Dat gegeven draagt ook mijn volgende grote project, dat de titel *POWER* krijgt. 'Power' zoals in macht, maar ook zoals het woordje dat op de aan/uit-knop van je televisietoestel staat. Ik wil dus beelden maken van macht, machtsuitoefening; foto's die bovendien lijken op de beelden die we dagelijks op tv te zien krijgen, en er tegelijk commentaar op geven.»

HUMO Interessant, maar we hadden het over je depressie.

CARL DE KEYZER « Wel, ik heb dus ook nog net mijn eerste grote professionele mislukking achter de rug. Ik wilde iets over de Amazone maken. Afgezaagd onderwerp, zal je zeggen, maar precies daarom wilde ik het doen: ik hou van clichés, van dingen die automatisch bepaalde beelden bij mensen oproepen; ik moet daar dan *mijn* visie op geven. Bovendien wilden we bij Magnum iets doen in samenwerking met Greenpeace, vanuit de idee: de ideologieën zijn dood, het enige waar verstandige mensen nog voor willen strijden is het milieu. Dus: richting Brazilië, na de nodige voorbereiding - een dertigtal boeken gelezen, video's en kaarten bekeken, nagedacht over het soort foto's dat ik wilde maken, uitgerekend dat ik drie reizen van elk ongeveer

drie maanden zou moeten maken. Mijn idee was: het Amazonegebied is de enige plek ter wereld waar je langs een stroom de hele geschiedenis van de mensheid ziet ontrollen; van stenen tijdperk tot *video age*. Aan de bron de Indianen, verderop de nederzettingen en steden als Manaus, een soort Zuidamerikaans Singapore. Alles wat goed en slecht is aan de mens vind je langs die oevers, alle grote thema's - godsdienst, economie, evolutie - zijn aanwezig. Dacht ik. Mijn ideeën zijn altijd veel te groot (*grijnst*).

Ik heb niets van dat alles gevonden. Alles sloeg tegen: eerst vloog ik naar Belém, een stad aan de monding, ik dacht dat het leven daar wel behoorlijk spannend zou zijn. Rustig stadje. Saaï stadje! Geen Indianen te bespeuren, geen goudzoekers, geen absurde uitwassen op het kruispunt van primitivisme en beschaving, geen spoor van de sfeer die ik daar dacht te vinden. Na twee dagen blokkeerde mijn eerste camera. Na vier dagen mijn tweede, die al mijn films verscheurde. Ik had nog één toestel, een groot geval voor landschappen en dergelijke. Goed, ik schep moed, werk nog wat verder, vind een pooier die mij rondleide langs de bordelen en sloppen van de stad. Het regen-dag en nacht. Toen ik door Indië trok had dat een gunstig effect, het regenseizoen weekte iets los bij die mensen, ze kwamen naar buiten en lieten zich een beetje gaan. In Brazilië bleven ze gewoon gedepriemd binnenzitten; net België, eigenlijk, maar dan bij 42 graden Celsius. Ik werd er zo depressief van dat ik de rest van mijn reis annuleerde en naar Rio trok, in de hoop daar wat foto's te maken waarmee ik mijn basisinvestering kon terugverdienen. Maar de Magnum-fotograaf die mij in Rio eventueel kon helpen, was niet thuis. Op het strand werd ik meteen beroofd, door één van die handige jongens die zogezegd mineraalwater verkopen, maar gewoon de aandacht afleiden terwijl hun companen je portefeuille pikken. *Bon*, door een speling van het lot krijg ik die portefeuille terug, maar een paar dagen later bots ik weer op

Vadertje Pech: 's avonds, op straat, komt er een jongen van een jaar of zestien op me af die heel nerveus een revolver voor mijn gezicht zwaait en brabbelt dat hij niet bang is van de politie en mij duidelijk maakt dat hij er mijn kop afschiet als ik mijn geld niet afgeef. Ik dacht: oké, dit is het dus, adieu. En tegelijk dacht ik: eigenlijk kan het mij allemaal geen bal meer schelen. Ik heb me omgedraaid en ben weggestapt. En er is niets gebeurd. Het menselijk overlevingsinstinct is wel zo groot dat die eerste honderd meter honderd kilometer leken (*lacht*). Maar ik dacht dus echt: loop naar de pomp, ik wil niets meer voelen.»

HUMO Maar de jongen schoot niet: dus toch nog geluk gehad.

CARL DE KEYZER « Uiteindelijk wel. Maar de kater bleef. Ik kon niet anders dan denken: wat nu? Als je vijf-zes jaar hyperactief bent geweest, komt er onvermijdelijk een periode waarin je denkt dat alles wat nog zal komen alleen maar een herhaling kan zijn van wat voorafging. Ik ben van nature een druk baasje, kan niet stilzitten, wil in beweging blijven. Maar deze mislukking heeft mij wel geleerd dat je niet altijd hoger en nog hoger kan blijven grijpen.»

HUMO 'Bezig baasje', zeg dat wel: op je tweeëntwintigste opende je in Gent de al snel vermaarde fotogalerie XYZ, op je vierëntwintigste gaf je je eerste fotoboek uit, luttele jaren later was je een fotografische beroemdheid.

CARL DE KEYZER « Mja, een mens doet dingen zonder er bij na te denken hè. Die galerie was, achteraf bekeken, een handige manier om de artistiekerige sfeer van mijn studententijd nog wat te verlengen. De meeste fotografiestudenten mogen even van dat artiestenmilieu proeven en vallen daarna in een gat of verzoenen zich met een bestaan als eigenaar van een fotowinkeltje. Mijn vriend Dirk Braeckman en ik wilden dat bohémienbestaan oneindig verderzetten en begonnen dus met een galerie zonder te weten dat we iets deden dat in feite onmogelijk was. Echt rendabel is XYZ nooit geweest, wel bekend, en - opnieuw: ach-

teraf bekeken - een goede voedingsbodem voor alles wat nog zou komen.»

HUMO Westvlamingen zijn handige jongens hè?

CARL DE KEYZER « Je moest eens weten hoeveel Westvlamingen hier in Gent de culturele touwtjes in handen hebben. Ze werken hard, ze willen zich bewijzen, - ze zullen die stedelingen eens laten zien wat ze kunnen! - ze hebben inderdaad vaak een goeie neus voor zakendoen. Ik kom uit Gent een familie met veel commerciële flair. Mijn vader was smid van beroep, maar kon het daarbij niet laten en opende begin jaren zestig de eerste superwinkels van België; winkels waar je alles kon kopen, volgens Amerikaans model. Ongezien in België: mijn pa haalde dat naar Kortrijk! DE KEYZER-WEVINGEM! MET ANIMATIE EN MUZIEK VAN MARC DEX EN MARVA! Daarna is hij ook keukens gaan fabriceren en heeft hij zich op de bouw van grote winkelcentra gestort. Een doordrijver, kortom, en mijn broer is nog erger: die heeft twee jaar geleden die zaak overgenomen en heeft de omzet gewoon vervijfvoudigd. Een speler. Die mentaliteit heb ik ook een beetje: niet bang zijn, erin vliegen. Alle geld dat je verdient meteen weer investeren in nieuwe dingen. Met als doel: je zin blijven doen.

» Op de duur was die galerie een blok aan mijn been: ik had mij daar zeven jaar full time voor ingezet, gaf ondertussen les aan de academie en knoopte de eindjes aan elkaar als commercieel fotograaf - bedrijfsreportages, keukenbrochures voor mijn pa (*lacht*). In hetzelfde jaar ben ik dus met de galerie en mijn lesgeven gestopt, heb ik ook mijn commercieel werk opgegeven en heb ik mijn spaarcenten - tweehonderdduizend frank - op mijn Rusland-project gezet: die foto's zijn dan verzameld in het boek 'USSR 1989 CCCP' ('Homo Sovieticus'), dat serieus wat weerklank heeft gekregen.»

HUMO Hoe is de camera eigenlijk in je leven gekomen?

CARL DE KEYZER « Mijn hyperactieve vader was een niet onverdienstelijk amateurfotograaf en -filmer. Als kind kwam ik dus al

Carl De Keyzer

► met die technieken en mogelijkheden in aanraking. Na het college ben ik diergeneeskunde gaan studeren. Dat heb ik ongeveer een maand volgehouden, en terwijl ik voor mijn ouders nog een tijd de schijn ophield, ben ik als een gek beginnen te fotograferen, experimenteren, oude fabrieken gaan verkennen, dingen van dichtbij gaan bekijken. Een fotograaf is nieuwsgierig hè, hij wil de dingen zelf zien, vastleggen; wil niets geloven, alles vaststellen.

» Dààrom ben ik later ook naar Indië gereisd. Zo'n Indiëreis is natuurlijk een cliché op zich. Maar ik wilde dat cliché met eigen ogen waarnemen. Ik was toen ook nogal bezig met fotograferen die mensenmassa's fotografeerden, gemeenschappen, families. Diane Arbus, Robert Frank, veel Magnum-fotografen. Foto's als kleine theaterstukken: het gemeenschapsgevoel zit er in, maar er klopt iets niet, je ziet de onmogelijkheid van mensen om écht met elkaar te communiceren, zelfs al leven ze op elkaars lip; je ziet de kleine drama's en conflicten.»

HUMO (De schrijver) Kamiel Vanhole zegt: 'Ik benijd de fotograaf; hij kan zich altijd ach-

ter zijn onderwerp verbergen'.

CARL DE KEYZER « Goed gezien. Voor POWER ga ik inderdaad weer van die vluchtheuvel gebruik maken: dat onderwerp - macht - is te groot, daar kan ik met mijn beperkte schrijverscapaciteiten weinig over zeggen. Dus zal ik het weer bij de pure fotografie houden. Een luxepositie, ja. Een fotograaf kan soms veel subtieler commentaar geven dan een journalist en toch buiten schot blijven. Met één beeld kan je een ayatollah oneindig belachelijk maken of ontmaskeren; maar de fanatieke gelovigen zullen dat waarschijnlijk niet eens zien.»

HUMO Terwijl Rushdie...

CARL DE KEYZER « Voilà. Een schrijver kan zich onmogelijk totaal op de vlakke houden. Zelfs zijn fictie moet altijd een beetje 'kloppen', terwijl de fotograaf zijn gangetje gaat. Tof beroep hoor (*lacht*).»

HUMO Je hebt een merkwaardige belichtingstechniek.

CARL DE KEYZER « Ja, ik gebruik flitslicht bij klaarlichte dag. Een flits op het toestel, soms één in de andere hand, soms nog een extra-flits op een statief. Ik ben daar in 1982 mee begonnen, ik moet zeggen: het was toen vol-

op in de mode. William Klein deed het, de jonge Duitser Heiner Blum deed het prachtig. Ook de fotografen die hoezen voor *new wave*-platen maakten gebruikten dat harde licht. Een flits bevriest de dingen die in je zoekerbewegen. Je kan dus sneller werken, je hoeft niet langer te wachten op dat ene, perfecte beeld dat zich wel of niet aandient. Met als mogelijk nadeel dat mensen je wel al op vijfhonderd meter afstand zien aankomen met je toestel en je lampen. Ik heb geleerd me daar niets van aan te trekken: fotografen als Cartier-Bresson werkten als voyeurs die hun onderwerp desnoods urenlang ongemerkt beloerden; ik besliste in de jaren tachtig recht op mijn onderwerp af om, alweer, het moment te bevriezen. Klinkt goed hè; eigenlijk was het ook een gemakkelijksoplossing om sneller betere foto's te maken (*lacht*). Geen last meer met schaduwen, nooit meer scherpstellen. Ik kon alle knopjes op mijn toestel gewoon vastplakken.»

HUMO Wat was dan nog de kunst?

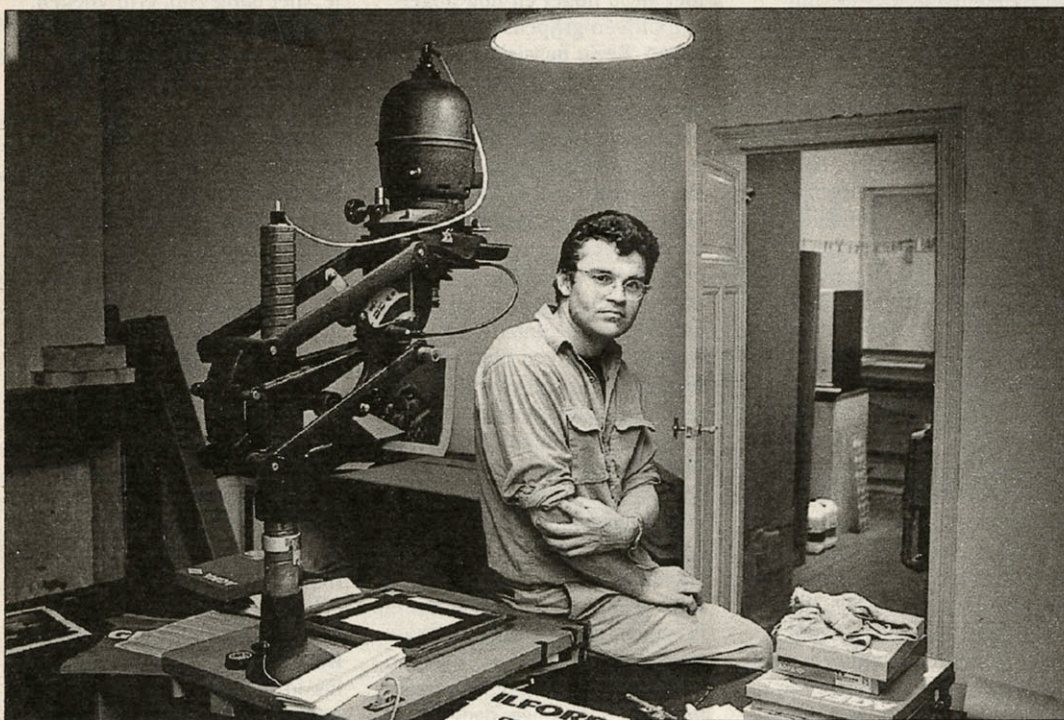
CARL DE KEYZER « Goeie vraag. Want met die techniek kan om

het even welke student fotografie inderdaad meteen schitterende foto's maken. Maar ik ben verder gegaan. Ik heb mijn flashtechniek geperfectioneerd, alle mogelijke instellingen van de flitssterkte en -afstand uit het hoofd geleerd, hard gewerkt tot ik al mogelijke effecten goed onder controle had. Voor ik naar Rusland trok heb ik ook de sociaal-realistische schilderkunst van de Russen bestudeerd, en vastgesteld dat ook hun beelden in een soort Hollywood-licht baadden. Dàt licht - een licht dat je voor propaganda-doeleinden kan gebruiken maar waarmee je die propaganda ook uitstekend kan ontmaskeren - was het licht waarnaar ik zocht. In Rusland heb ik foto's gemaakt die zo in de *Pravda* van de late jaren veertig hadden gekund; maar de context waarin ik ze bracht maakte er juist anti-propaganda van.

» We worden een beetje theoretisch hè? Laat ik er dan bijvertellen dat mijn theorie me in de praktijk soms in moeilijkheden brengt: door mijn flits mis ik bepaalde beelden. Want ik ben altijd zichtbaar; ofwel moet ik dus meteen toeslaan en maken dat ik wegkom, ofwel moet ik lang genoeg in de buurt blijven om het vertrouwen van mensen te winnen of hen zelfs op mijn aanwezigheid te laten reageren, een beetje à la Jammers: die weet ook heel goed dat sommige mensen de gekste dingen gaan doen als je hen een camera onder de neus duwt. Je kan dat effect gebruiken zonder de dingen uit hun context te rukken, vind ik: als je het goed doet, vergroot je die mensen een beetje uit, maak je hen theaterlijk zonder aan de werkelijkheid afbreuk te doen. Je moet natuurlijk integer blijven.»

HUMO Maar wat is dan het verschil tussen een integere en een niet-integere foto? In 'God Inc.' doe je denigrerend over een Amerikaanse cameraman die een driftige twist tussen een gestoorde zwarte en een Ku Klux Klan-fanaticus op beeldband vastlegt en daarna 'I got it all!' roept en een zegegebaar maakt. Wat is het verschil tussen jou en die cameraman?

CARL DE KEYZER « Ik heb toch een ►

"Ik ben, zoals véél fotografen, schuchter. Ik ben bang van de mitrailleurs die sekteleiden in mijn gezicht duwen, bang van de gevolgen als ik mij in het hol van de leeuw begeef en mij omringd weet door een leger van irrationele monsters."

Carl De Keyzer

► beter ontwikkeld verantwoordelijkheidsgevoel, denk ik, plus een esthetische reflex die mij weghoudt van te makkelijke contrasten, goedkope effecten. Tè simpele foto's vind ik verdacht: die verraden direct dat de fotograaf op één effect mikte.»

HUMO Hoe krijg jij de effecten die JIJ beoogt?

CARL DE KEYZER « Ik doe vaak heel onderdanig tegenover mijn onderwerp. Ik *kruip* bijna (*lacht*). Ik méén een deel van die onderdanigheid - ik ben blij dat ik een mooi onderwerp ontdekt heb en dat men mij dat låt fotograferen. Maar ik kan ook toneelspelen, mij zo klein en onbenullig mogelijk maken; de wat sullige reporter die gewoon zijn job komt doen, de Belg die nederig de Amerikanen komt bekijken. Bij die Amerikaanse sekten werkte dat uitstekend: belangstelling veinzen, daar kwam het op aan.»

HUMO Jij gaat recht de hel in, vriend.

CARL DE KEYZER (*lacht*) « Denk je? Ik voelde in elk geval dat ik het voor mezelf niet te lang kon volhouden. Langer dan drie maanden kon ik het niet verdragen: veel van die godsdienstfanaten wilden me hersenspoelen; ik heb me tot drie keer toe laten bekeren. Urenlang heb ik mee staan zingen, mee zitten lezen in

de Bijbel. Ik heb veel voor de fotografie over, maar dat begon me toch een beetje te ver te gaan.»

HUMO Je voelde je toch ook een beetje een smeerlap?

CARL DE KEYZER « Ja, hoewel: hoe groter de smeerlappen die je fotografeert, hoe verder je zelf wil gaan. Als ik zag hoe vuil en manipulatief die prekers te werk gingen, putte ik weer nieuwe energie om verdere vernederingen of gevaren te doorstaan. Hard tegen hard. En dat terwijl ik toch een beetje een angsthaas ben.»

HUMO En dat terwijl niemand je verplicht de sloppen van Rio in te duiken, de waanzinnigste Ku Klux Klan-fanaten te trotseren enzovoort. Met andere woorden: waarom toch, meneer De Keyzer?

CARL DE KEYZER « Daar heb ik een theorie over dat misschien naar amateurpsychologie ruikt maar toch wel een grond van waarheid bevat: ik ben, zoals véél fotografen, schuchter. Ik heb dat leren aanvaarden, ik weet dat ik altijd wel zo zal blijven, maar ik weet ook dat ik mezelf in bepaalde omstandigheden kan brengen waarin ik dat wel moet overwinnen. Ik ben bang van de mitrailleurs die zo'n sekteleiden in mijn gezicht duwen, bang van de gevolgen

als ik mij in het hol van de leeuw begeef en mij omringd weet door een leger van irrationele monsters. Maar die angst is tegelijk een drug, een manier om een beetje buiten jezelf te treden. Bij momenten zie je dan beelden opdoemen die je al kent, die je al heel je leven wil zien. *Déjà vu*, denk je dan, en je begint meteen te flitsen, in een roes.

» Soms levert dat gevoel zelfs geen foto's op, zoals die ene keer bij die neo nazi-sekte in Idaho. Ik moest mijn gezin achterlaten in Chicago, vloog naar Seattle en van daaruit naar Hidden Lake, een dorpje in Idaho. Autorit door de bossen, zoektocht langs bars en motels, rondvragen naar de bijeenkomst van de *Arian Nation*. Midden in de bossen: een poort. Prikkeldraad, NO TRESPASSING-borden, pittbulls, zwaarbewapende guards. Eén predikant uit een andere streek had me van die bijeenkomst op de hoogte gebracht en gezegd: geen probleem voor jou, zolang je blank bent, geraak je binnen. Goed, ik dus voorbij die poort. Ik zie wachttorens tussen de bomen, hakenkruisen, een kerk. Speeches van Hitler op de achtergrond, overal mensen die de Groet uitbrengen. *Ambiance!* (*lacht*) Ik kon me daar gelukkig vrij ongemerkt bewegen, had mijn toestellen in de auto laten liggen, maakte alleen wat aantekeningen - tijdens de mis, een mis met preek waarin de Bijbel werd verkocht om het nazi-gelukkig te bewijzen, onder grote bijval van de aanwezige skinheads en andere zotten.

Eén figuur kreeg argwaan. Ik dacht dat mijn laatste uur geslagen was, werd ineens omringd door dreigende gezichten. Ik mompelde de naam van de predikant die mij doorverwezen had: dat was mijn redding. Ik mocht blijven, maar geen foto's of notities maken. Toen beklom een gastspreker het podium, een vent die - misschien beeldde ik het mij alleen maar in - sprekkend op Mengele geleek. Hij introduceerde zich door te zeggen hoeveel *niggers* hij al gelycht had, hoe leuk dat wel was; hoe President Kennedy hem ooit één van de gevaarlijkste Amerikanen

had genoemd en hoe trots hij daarop was en hij was nog steeds gevaarlijk hoor, alleen wilde de fysiek niet zo goed meer mee. Dat soort praat. En naarmate zijn speech vorderde, sprak hij steeds meer over *white scum*, blanken die hun eigen ras verraden. Reporters, vooral: spionnen! Figuren die gewoon moesten worden afgemaakt. Je begrijpt dat ik het nogal warm kreeg, ik zag de skinheads al hun messen en de loop van hun *shotguns* strelen. Buiten hoorde ik honden blaffen: de skinheads sprongen recht, ik dacht dat ik moest sterven maar ze liepen mij voorbij en stormden naar buiten: er waren indringers gesignaleerd! Ik ben die avond dus zonder kleerscheuren doorgelopen maar ik dacht wel: dit nooit meer. Te veel waanzin voor een handvol foto's.

» Bij de Ku Klux Klan mocht ik wel foto's maken van hun ceremonie met het brandend kruis, maar géén foto's met flits en geen beelden van het publiek. Maar ik kon het niet laten, begon te flitsen en dacht even later alweer dat mijn laatste uren geslagen was. Wel, ze kwamen op me af, gaven me allemaal hun pocket-camera en vroegen of ik ook een foto van hèn kon maken (*lacht*).»

HUMO Kan je een bepaalde fysieke truuk toepassen om iemand die zich agressief opstelt van je lijf te houden?

CARL DE KEYZER « Je zo klein mogelijk maken. Als een egeltje, ja. Nooit weglopen, blijven staan,

nederig kijken. In Indië moest ik wel meer van me afbijten: soms moest ik mensen daar letterlijk van me afslaan.

» In Rusland had ik een fotograaf leren kennen die me meenam naar de bossen rond de Zwarte Zee, waar het stikt van de mafia-figuren. We reden door een streek waar armoe troef was, tot we op een gigantisch restaurant stuitten: tafels vol eten, liters vodka, hoertjes overal. Aan het hoofd van de tafel zat zo'n lokale mafia-patron, met op elke knie een meid. Goed, we eten ook iets, drinken veel, dansen wat. Te mooi om niet te fotograferen, denk ik; ik haal mijn spullen boven, begin als een gek te flitsen, van de ene tafel naar de andere. Die patroon krijgt mij in het oog, bekogelt mij met drui-ven en stuurt twee van zijn jongens achter mij aan. Ik de bossen in, camera onder de arm, totaal in paniek. Gelukkig had ik vroeger op de avond kennisgemaakt met enkele Bulgaren: die gingen op hun beurt achter die mafia-jongens aan. Op een open plek - ik verloor veld - heb ik mij omgedraaid en ben ik in het Engels beginnen te schelden. Dat bracht die Russen lang genoeg in verwarring om door de Bulgaren ingehaald te worden. En weer eens kwam ik er met de schrik vanaf: mijn nieuwe vrienden konden mij ontzetten.»

HUMO Wat denk je op zo'n moment: a) als ik mijn hachje maar red of b) als ik mijn filmpje maar red?

CARL DE KEYZER « Moeilijk te zeg-

gen. Als ik zeker weet dat ik goeie foto's heb, dan: mijn filmpje. Zo tot krijgt de fotografie je soms. Ik heb ook altijd twee toestellen bij me, heb meestal ook een aantal onbelangrijke filmpjes op zak die ik kan afgeven om de tegenstander tevreden te stellen. In Jerevan, Armenië, zat ik toevallig middenin de eerste betogingen - andere persfotografen waren er nog niet. Ik had mij aangesloten bij een toeristische groep, en een Armeniër sméekte mij foto's te maken: het Westen moest zien wat daar aan de hand was. Ik deed dat, werd almaar stoutmoediger en stond op een gegeven moment zelfs op het podium van waarop een leider van de opstandelingen de massa toesprak. Ik wist gewoon dat de KGB mij in de gaten hield. Ik heb mijn filmpjes dan maar meegegeven aan de toeristengids, en zo zijn mijn foto's als eerste in Parijs gekomen en in de wereldpers verschenen.

» Let op, ik kick niet op dat soort *scoops*, ik hou niet van oorlogssituaties, waar je de situatie totaal niet onder controle hebt en je elke seconde alles kan overkomen. Ik vertel nu wel straffe verhalen, maar ik wil mezelf niet als held opvoeren. Uiteindelijk denk ik dat ik je vraag van daarnet een beetje onbezonnen heb beantwoord: voor die paar mooie foto's wil ik dus echt mijn leven niet laten. Anders zat ik nu - voor mijn POWER-project - wel in de vuurlinie in Zaïre.»

HUMO Onlangs heb je voor The

Los Angeles Times de eerste ambtsweek van Bill Clinton gevolgd.

CARL DE KEYZER « Ja, *inauguration week*, fascinerend onderwerp. Omdat je - met alle respect voor Clinton - direct ziet hoe macht corrupteert. Hoe mensen uit Clintons omgeving al meteen misbruik van die nieuwe macht maken, hoe ze elkaar staan op te geilen op die eerste recepties. Je zag dat ook op het *MTV-Rock The Vote*-feestje, waar allerlei beroemdheden hun opwachting maakten: Jack Nicholson, Madonna, Sigourney Weaver, Angelica Huston, Henry Winkler, R.E.M., Christopher Reeve... Een opgeklopt gedoe, vond ik. Zelfs Fleetwood Mac werd weer uit de kast gehaald, omdat die zo'n beetje symbool staan voor de generatie die nu aan de macht komt, de gewezen hippies, de voormalige marihuanarokers. Pure marketing, als je erover nadenkt: aan alles hangt een prijskaartje, iedereen heeft er wel één of ander commercieel belangetje bij, alles wordt in het werk gesteld om zogenaamd *jonge* mensen te bewieroken die over een paar jaar waarschijnlijk even corrupt zullen zijn als hun voorgangers.

» Wie goed kijkt, ziet op die foto's veel Nancy Reagans in Democraten-versie, verwrongen gezichten, zelfgenoegzame tronies: hahahahaah, eindelijk zijn we weer aan de macht! Een beetje Jeroen Bosch-achtig.»

HUMO Als je dat ziet, en je hebt

ook die waanzinnige sekten gezien, èn armoede in Indië, èn verval in het Oostblok: kan je dan nog enige hoop voor de mensheid koesteren?

CARL DE KEYZER « Nauwelijks. Ik merk dat ik steeds meer de neiging heb mijn geluk in kleine vriendenkring te zoeken, mij een af te sluiten van het grote geheel. Hoe meer je ziet, hoe moeilijker het inderdaad wordt enige hoop te koesteren voor alles wat zich buiten je eigen cocon afspeelt.»

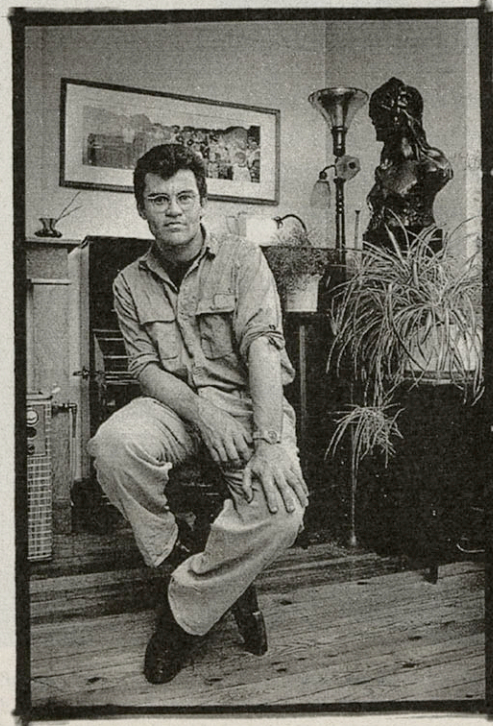
HUMO Merkwaardig gegeven: vanuit een zeker engagement ga je de wereld verkennen, maar precies door hem te verkennen, verspeel je dat engagement.

CARL DE KEYZER « Inderdaad. Vooral dat jaar Amerika heeft me geen goed gedaan. Eén jaar lang worstelde ik met haatgevoelens, vervreemding, ergernis, tot ik bijna alles wat ik dacht en voelde in vraag moest stellen. En mijn Amazone-idee was een poging om nog eens iets positiefs te doen; een doel te hebben om in te geloven. Enfin, je weet nu hoe het afgelopen is.»

HUMO Voor je te somber wordt zal ik even een Fins tijdschrift citeren, dat een lofzang op je fotografie publiceerde: 'Carl De Keyzer: Belgialaiskuvaatan vuosi Amerikkalaaisten taivan alla!'

CARL DE KEYZER « Daar doe je het allemaal voor hè.»

Acteurs verkleed als engeltjes tijdens de jaarlijkse kerstmisshow in de First Presbyterian Church in De Bary, Florida, 1990.

"Als iemand zich agressief opstelt, maak ik me zo klein mogelijk. Als een egeltje. Ik loop nooit weg, ik blijf staan, ik kijk nederig."